

VIDA LITERARIA

"Unitats de xoc", per Pere Calders

La coincidència va voler que el dia que vingué a les meves mans "Unitats de xoc", estigués precisament llegint de Pere Calders un conte que acabava de trobar a la revista "Catalans", "Hargis". Clar que jo ja feia d'es que veia pels aparadors "Unitats de xoc", però en aquell moment estava lluny de mi el títol de la nova obra.

Llavors vaig dir-me: ¿Pot ésser que el qui ha escrit aquest conte, d'un humor finíssim, hagi escrit un llibre de guerra?

I és que sembla que els llibres de guerra —així són la majoria dels que han vingut a les nostres mans— hagin d'ésser tots ells exacte reflex del que la guerra és en els seus ardors, en la seva punyent realitat, en la seva pròpia tragèdia. Així foren la majoria dels que veieren la llum per aquelles dates de la guerra mundial, llevat d'alguna excepció.

El de Pere Calders és un llibre de guerra que, amb tot i tenir el que tenen els altres —l'episodi, la vida del soldat en campanya, les penalitats— us és exposat de manera plàcida, reposada, suau, sense cap estridència... Sembla un llibre de repòs que, a poc a poc, a mitja veu, us va encomanant la vida del soldat des que surt de casa fins que arriba al front; i que veiem aquell soldat —ell, l'autor, i els seus companys— com un personatge de novel·la. I us plau, això. Perquè és tan planera la narració, tan fàcil la paraula, que daliu per saber més. És l'home que explica la guerra a consciència, i al qual voldríeu veure l'endemà perquè seguís explicant-vos més coses. Amb "Unitats de xoc" s'esdevé això. El fullegeu abans de començar una feina qualsevol —curios costum quan tenim un llibre nou a les mans—, i la feina sofreix un retard: heu estat dominats per l'interès i ja heu llegit el primer capítol. Seguiu a la primera avinentesa amb el segon, i amp el tercer... Sou al mig, i mireu si us falten pàgines per acabar el volum. Si en falten, esteu content. Coneixerem més a l'amic que us explica coses precises, ponderadament, sense alçar massa la veu. Així arribem al final. I així voldríeu que el llibre continués. I així tot seguit graveu a la memòria el nom de l'autor i cerqueu per veure de trobar d'ell el conte d'humor o la narració planera i fàcil.

Jo, fins ara, dels molts llibres de guerra que he llegit, confesso que "Unitats de xoc" és dels que m'ha causat millor efecte. Penso, en més d'una ocasió, rellegir-ne alguns dels seus capítols. En aquell que us descriu Terol —un dels més bells del llibre— us atrauen algunes de les imatges de bon observador que hi ha en Pere Calders. Ell veu la ciutat destruïda, s'atura al davant d'una casa i es pregunta: "¿Es possible que en aquests balcons, que conserven encara testos sencers i plantes hi hagi hagut mai cap noia bonica, amb la cara parada al sol, fent fugir el silenci amb una cançó?"

No em negareu —si sou aficionat al vers— que us senti pagat d'haver llegit una bona poesia.

Allí mateix, a Terol, troba un sac de correspondència datada el desembre del 1937 que correspon a germans que s'han vist obligats a lluitar amb els traïdors, i Pere Calders descriu més-trívolament la troballa d'aquelles lletres: La dona que envia el retrat de la nena al marit, i el retrat és allí, a mans d'un soldat que en aquell moment voldria tenir davant el soldat enemic per a dir-li: "té, això és teu... Sigues feliç..."; la carta d'uns pares que fa temps no saben notícies del fill i li escriuen "si t'hagués passat res, la teva mare i jo moriríem de pena..."; i qui ho sap que li ha passat a aquell germà que els malvats han portat a la desventura, a la mort!... Ells, només d'ells, dels traïdors, serà la responsabilitat dels molts pares i les moltes mares que hauran mort de pena en no tornar a veure el fill...

Seria llarg d'enumerar un per un tots els encerts d'"Unitats de xoc".

En lloc preferent de la meua biblioteca poso aquest llibre de Pere Calders, il·lustrat excel·lentment per Enric Cluselles i prologat per una signatura tan autoritzada com la de Carles Riba.

Junt amb els llibres de guerra abrandats, tots dignes d'elogi perquè reflecteixen la passió admirable dels nostres escriptors soldats de la llibertat, "Unitats de xoc" serà la veu del llibre germà que, sentint la Causa com ells, defensant la terra igualment pam a pam, ho diu tot a poc a poc, de manera reposada, a mitja veu. És la novella-realitat que voldríem haver viscut amb l'autor per a fer-nos el càrrec que aquell volum és la nostra pàgina històrica viscuda honrosament en dies que llui'ávem per la independència de la Pàtria...

XAVIER

REVISTA DE LLIBRES

Tres llibres catalans sobre la nostra lluita: una novel·la ingènua, LA MORT M'HA CITAT DEMA, de Joan Merli; un document humà, UNITATS DE XOC, de Pere Calders, i un recull complet de textos sobre la intervenció dels totalitaris, EL FEIXISME INTERNACIONAL PRETÉN DOMINAR ESPANYA, per J. Roure Toront. - Una indicació del Director al redactor

per RAFEL TESIS I MARCA

Tenim tota una altra visió de la guerra amb el llibre de Pere Calders "UNITATS DE XOC". A's que coneixem l'obra de l'autor d'aquells contes tan prometedors de "El primer Arlequí", aquest "document de guerra", que ha meregut l'honor d'ésser patrocinat en la seva edició per la Institució de les Lletres Catalanes, ens ha dut la confirmació reconfortant d'unes segures esperances en el talent literari d'aquest amic excel·lent que és, alhora, un bon dibuixant, i ara, un bon soldat de la República. Carles Riba ha posat a aquest llibre un pròleg que és la millor crítica de l'obra. No em sé estar de reproduir-ne els paràgrafs finals, que concreten tot el significat del llibre de Calders i a la vegada el seu valor com a document literari de la guerra: "Hi ha, en la literatura de guerra, textos de tota mena: dramàtics, truculents, sectaris, espantosament predicadors, egoistes a força d'abrandada participació o d'afectada indiferència. Però el veritable el profund sentit històric, diríem que més aviat és en llibres com el de Pere Calders: "el testimoni d'un home que sent el seu destí individual de sobte endut per esdeveniments que no li són commensurables, i ho accepta, amb l'única condició — però ho és tot! — de mantenir la plenitud humana en el seu nivell més alt i més pur. Que sigui alhora, representativament, el testimoni de tants soldats nostres, ens assegura que al costat de totes les menes de servitud que es vulgui, hi ha en l'entrada i en l'esforç de Catalunya a la guerra una lliure, una redemptora grandesa."

Poca cosa podria afegir a aquest text de Riba. El llibre de Calders és, simplement, la narració sense artificis de la vida d'un soldat — l'autor — des de la seva sortida de Barcelona fins al seu contacte amb les línies de foc. La guerra hi és sempre present.

encara que fins als darrers capítols no en veiem la realitat material. I en aquell estil simple, directe, sense malícia, de l'home que compleix el seu deure de soldat i que sent, a desgrat de totes les molèsties i de tots els dolors, l'orgull d'aquell deure complert, hi ha reflectit tot l'heroisme silenciós i fructífer de tants milers d'homes que han deixat llar i família i ocupacions, no pas enduts per un odi o per una

voluntat bèl·lica, no pas assedegats de venjança o abrandats per una ideologia combativa, ni tan sols il·lusionats per l'afany de fer de protagonista, sinó perquè el destí del món ara es juga en llurs mans i el's ho saben, perquè han de defensar-se contra la feroicitat del feixisme i això els obliga "a ésser tan implacables com ells. Però la guerra no ens agrada ni la sentim, i ara, amb la retina desfeta per la imatge de tantes llars destruïdes, podem explicar a les nacions com és d'estúpida, de cruel i de bestial la guerra que donen com a bona els militars imperialistes". Al costat d'aquesta execració de la guerra, però, hi ha l'orgull de fer-la per una causa noble, hi ha la satisfacció íntima i completa de saber-se "la millor joventut de la terra".

Per les citacions que he fet pot creure's que el llibre de Pere Calders és una mica declamatori. Res d'això. Tot el volum és acció, descrita sense ampullositats ni adjectius. Menudes anècdotes de la vida militar: testimoniatges d'una adhesió al cos militar a què es pertany, ben emocionants en llur sinceritat; descripcions del camp de batalla, sense cap guarniment literari. I, per damunt de tot, l'amor i el respecte a l'Home. A l'Home — que és el soldat que lluita i se sacrifica i mor. Al soldat que, com aquells milions del 14.è Batalló, quan en lloc d'anar-se'n a Catalunya amb permís per veure la família, són tornats al front on és necessària llur presència, reaccionen virilment, i domnen el dolor, en una escena patètica i simple. Potser troben a faltar, en el llibre, detalls íntims i reveladors de la vida d'aquests homes. Potser volen conèixer-los més a fons. Pere Calders, que

amb aquestes "Unitats de xoc" ens ha donat la seva visió de la guerra, ens hauria de donar, encara, la seva visió dels soldats presos com a individualitats representatives, grandioses en llur simplicitat.

Il·lustren el llibre de Calders uns gravats d'Enric Cruselles. Són uns dibuixos excel·lents, que ni la reproducció ni la col·locació afavoreixen gaire. En conjunt, però, l'edició és ben digna i fa honor a l'Editorial Forja, que l'ha llançada al mercat.